

NA KOUNOVSKÉ KAMENNÉ ŘADY

Učitele Antonína Patejdlu přivedl počátkem 30. let minulého století na vrch Rovina u Kounova jeho zájem o historii. Měl v plánu prozkoumat pozůstatky pravěkého hradiště, ukryté v lese na jednom z výběžků stolového temene Roviny. Při obhlídce okolí hradiště přitom objevil záhadu, která dodnes vzdoruje vysvětlení – podivné Kounovské kamenné řady.

Nečekaný objev

Ve smřčině necelý jeden kilometr jihovýchodně od hradiště upoutalo pozornost mladého učitele z Kounova několik mohutných kamenů nápadně uspořádaných do pravidelné řady. Pak si všiml, že řada pokračuje dál do lesa a že opodál běží v rovnoběžném směru další řada. A o kus dál ještě jedna. Na rozlehlé obdélné ploše, kterou později upřesnil na dvě stě pedasát krát čtyři sta pedasát metrů, Patejdl nakonec napačítal stovky balvanů vyrovnaných do čtrnácti souběžných řad ve směru sever-jih.

Antonín Patejdl.

Patejdl publikoval svůj objev v roce 1934 v regionálním vlastivědném časopise Krajem Lučanů. Přestože neměl v ruce žádné archeologické důkazy, prohlásil řady za jedinečnou pravěkou památku. Stavěl pouze na svém tušení, že mezi řadami a blízkým pravěkým hradištěm musí existovat pojitko. S umístěním řad po bok megalitických památek v západní Evropě však Patejdl váhal. V tomto bodě ho absence archeologických nálezů dokázala přimět ke zdrženlivosti.

Veškeré pochyby se ovšem záhy ukázaly jako bezvýznamný detail.

Úžasní Praslované

Počátkem třicátých let atmosféru v Kounově, situovaném bezprostředně na jazykové hranici, ovládaly vypjaté vztahy mezi Čechy a Němci. Oba, zhruba stejně početné tábory, si urputně nárokovaly právo považovat Kounov historicky za svůj (takže bájný zakladatel Kounova s národnostně neurčitým jménem Kuno vystupoval podle potřeby jednou jako Čech, podruhé jako Němec) a Patejdlův objev znamenal vítanou příležitost k posílení českých pozic, a to nejen v Kounově, nýbrž v celém jazykovém pohraničí.

Vědecká korektnost musela jít stranou.

Vycházka na řady

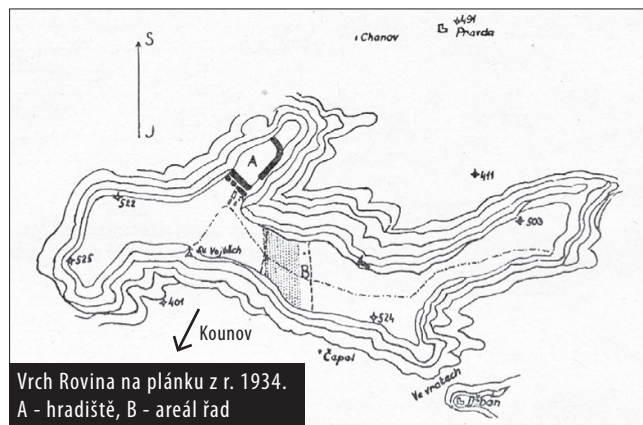
Výchozím místem vycházky na kounovské řady je parkoviště před hostincem U Tří lip v Kounově. V budově hostince můžete navštívit stálou expozici Kounovské kamenné řady, věnovanou historii výzkumu kounovských řad, zájmovostem obce Kounov a poutní kapli sv. Vojtěcha (otevírací doba expozice v roce 2012: 1. 4. - 31. 10., út-ne 10-17 hodin; mimo otevírací dobu je prohlídka možná po domluvě na telefonním čísle 777 184 079).

Z parkoviště před hostincem U Tří lip vás na kounovské řady dovede žlutá turistická trasa. Řady jsou z Kounova vzdáleny cca 2,5 kilometru, pohodlnou chůzí trvá cesta půl hodiny.

Turistická trasa z Kounova na kounovské řady vás přivede nejprve k čerstvě opravené poutní kapli sv. Vojtěcha. Na rozcestí pod kaplí se trasa rozděluje. Můžete buď pokračovat přímo vzduř kolem kaple po žluté trase, po které k řadám dojdete oklikou kolem bývalé hájovny Na Rovinách, nebo odbočit východním směrem na kratší, nově vyznačenou a pohodlnější přístupovou trasu stoupající zvolna bukovým lesem po úbočí Roviny. Tato trasa ústí přímo u jednoho ze dvou největších kamenů v řadách nazvaného Pegas.

Nejzachovalejší úseky řad najdete na severní straně areálu řad. Přístup ke dvěma největším kamenům v řadách označovaným jako Pegas a Gibbon ukazují směrovky. Ve východní části areálu je vám k dispozici nový turistický altán.

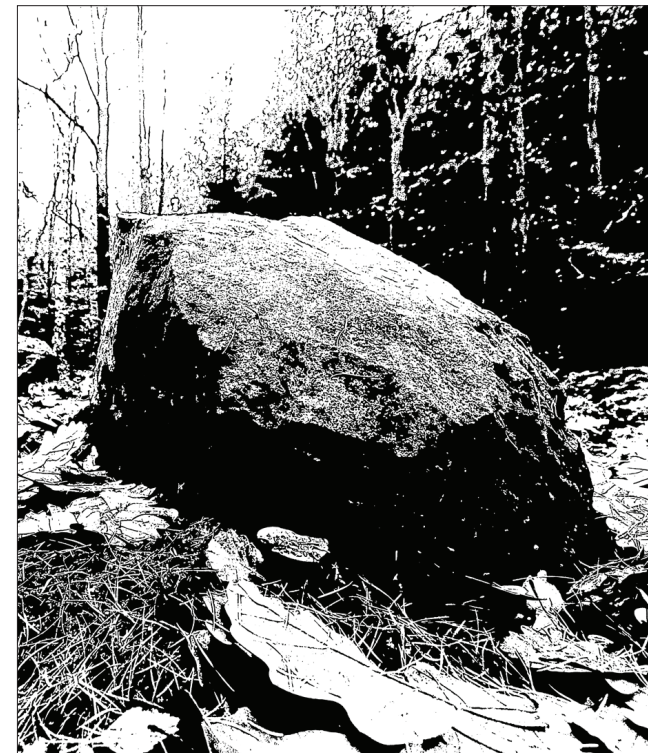
Cesta na kounovské řady je přehledně značená, přesto doporučujeme vybavit se pro bezpečnější orientaci v terénu kvalitní turistickou mapou. S její pomocí můžete navštívit i další zajímavá místa v okolí areálu řad, především blízké keltské hradiště (označované též jako Malé hradisko; 1 km od areálu řad) vlevo při modré turistické trase od bývalé hájovny Na Rovinách směrem k hradu Pravda.

Vrch Rovina na plánu z r. 1934.
A - hradiště, B - areál řad

Prospekt vytvořila obecně prospěšná společnost Rakovnícko v roce 2012 pro Obec Kounov. Text: R. Hartl, Foto: R. Hartl, archiv R. H.

OBEC KOUNOV VÁS ZVE NA VÝLET

NA KOUNOVSKÉ KAMENNÉ ŘADY

DALŠÍ TIPY NA VÝLETY
OKOLÍM KOUNOVA NAJDETE NA

WWW.OBEC-KOUNOV.CZ

Už v témže čísle časopisu Krajem Lučanů (vydávaném menší-
novým českým muzeem v okresním městě Žatci, metropoli Němců
v severozápadních Čechách), ve kterém Patejdl na řady upozornil,
vyšlo bizarní pojednání, se vši vážností připisující vznik kounovských
řad, ale i kamenných alejí v Carnacu a egyptských pyramid pradáv-
nému slovanskému kmeni odkudsi z podhůří Himalájí. Jako by to
nestačilo, připsal autor praslovanským veslařům i objevení Ameriky.

Němečtí badatelé nevzali kounovské řady vůbec na vědomí.

Zato na české straně bylo rušno. Jak se dalo čekat, senzační ob-
jev neznámého venkovského učitele vzbudil pochyby a dohady. Jen-
že osamocené pokusy interpretovat řady jako přirozený geologický
úkaz nebo jako meze polí byly jen náhodné výstřely naslepo, takže se
veškerá pozornost, živěná bujnou fantazií a vybájenými novinovými
články nakonec upřela jediným směrem. Do pravěku.

Ve znamení slunce

Úvahy o tom, k čemu řady v pravěku sloužily, se od začátku točily
kolem slunce, hvězd a náboženství.

V roce 1940 publikoval přednosta pravěkého oddělení Národ-
ního muzea Dr. Jiří Neustupný ve své knize Pravěká náboženství
v Československu názor, že na řadách se odehrávaly vozatajské zá-
vody, při nichž vyslanci okolních vesnic proháněli svá spřežení k po-
četě slunce. Tato vize měla jedinou chybu – nedávala smysl. Ačkoliv
pravěcí sportovci mohli své závodní dráhy pohodlně vytyčit po délce
Roviny, dosahující téměř tři kilometry, vměstnali je napříč stolového
temene vrchu, nadoraz od jedné hrany ke druhé. Nehledě k jiným po-
važlivým nedostatkům (např. různá šířka i délka drah) vedly odnikud
nikam, neboť je na obou koncích uzavírala prudká stráň. Pro závodění
by to bylo naprosto nevhodné místo a pro sebevražedné závody by
byla stráň málo příkrá.

Přestože Dr. Neustupný později uznal, že šlápl vedle, působivá
vidina kounovských řad jako pradávného hipodromu přežívá dosud
a vstoupila i do literatury v povídce Pravěké závodíště nad Kounovem.

V jiném literárním dílku – románu pro děti z roku 1946 Ven-
dulka a mlynářčičkové o prázdninových dobrodružstvích pražského
děvčátka ve mlýně u Krušovic se hlavní hrdinka vypraví i na nedaleké
kounovské řady. Od svého průvodce se dozví, že řady jsou pravěkým
božištěm, kde se ve dnech jarní a zimní rovnodennosti obřadně uctí-
valo slunce. Autor románu František Markup převzal tuto domněnku
od lingvisty a mytologa Ljuby Karpatějeva z jeho knihy o mýtech
kraje kolem kounovských řad, vydané o pět let dříve.

Karpatějev usoudil na základě syntézy významového rozbo-
ru regionálních folklórních textů a historicko-lingvistické analýzy
místních pojmenování, že sluneční obřady měly podobu symbolické
koupele slunce ve džbánů vody. Rituál okořenil o prvek, který spisova-
tel František Markup do dětské knížky o Vendulce z pochopitelných
důvodů nepřevzal – o lidské oběti.

Pravěká observatoř

Na Karpatějevovu práci navázali o třicet let později příznivci
archeoastronomie, oboru, zabývajících se hledáním a odhalováním
astronomických funkcí a souvislostí v pravěkých stavbách. V sedmde-
sátých letech přišli s prohlášením, že v kounovských kamenných řa-
dách identifikovali pravěkou observatoř k pozorování pohybu slunce
a s tím spojenému spolehlivému určování dnů jarní a zimní
rovnodennosti. Byli si jisti, že přišli na kloub tomu, co Kar-
patějev mlhavě formuloval jako sluneční „kalendář“.

Jenže i pravěká observatoř stála na hliněných základech. Čtyřicet let po objevení řad od-
tud stále nebyl k dispozici ani jeden archeologický nález do-
kazující pravěké stáří řad (nej-
bližší naleziště prehistorického
předmětu leží dvě stě metrů
západním směrem) a jediným
archeoastronomickým rysem
připisovaným řadám, který ne-
přispěl podezřele, byla orienta-
ce řad ve směru sever-jih.

Jedna z kounovských řad.

Patejdl se (možná) mýlil

Byl to opět učitel z Kounova, kdo v padesátých letech minulé-
ho století jako první předložil důkazy, ač nepřímé, že řady pravěké
nejdou. Václav Náprstek cítil lítost, že to musí udělat, nicméně došel
k přesvědčení, že se jeho předchůdce Antonín Patejdl mýlil, když řady
označil za „jedinečnou prehistorickou památku v celé střední Evropě“.

Podle Náprstka řady vznikly teprve v 19. století při dělení kame-
nitého temene Roviny na úzké pásy polí. Nájemci pozemků kameny
vysbírali a přesunuli je na hranice políček, čímž mezi jednotlivými
pruhy obdělávané půdy vznikly meze z navršeného kamení. Přestože
se Náprstek opíral o výpovědi pamětníků a předložil i další pádné
argumenty, k vyvrácení hluboce zakořeněného mýtu o pravěkém pů-
vodu řad to nestačilo.

Další pokus: Byly to chmelnice

Domněnek dávajících vznik řad do souvislosti s novodobou ze-
mědělskou činností na Rovině se následně objevilo ještě několik. Patří
mezi ně i zatím poslední pokus o objasnění kounovské záhady. „Jsem
přesvědčený, že jsem na to přišel,“ prohlásil nedávno badatel Jaroslav
Kočí z Kralup do novin. Řady prý byly vytvořeny ve třicátých letech
19. století při pokusu pěstovat na Rovině chmel novou, blíže neupřes-
něnou metodou.

Potíž je v tom, že množství kamenů, jejich velikost a uspořádání
do stovky metrů dlouhých řad nejde s žádnou známou metodou pěst-
ování chmele dohromady. Pokud se kameny při pěstování chmele
v době, o které je řeč, vůbec používaly, pak se jednalo pouze o jednot-
livé těžké kusy, které jako takzvané kotvy pomáhaly zajistit stabilitu
vodících konstrukcí nezbytných pro pěstování chmele.

Jenže kounovské řady tvoří kolem dvou a půl tisíce kamenů, při-
čemž většina nemá pro kotvení chmelnic dostatečnou váhu. Uvede-
ný počet kamenů se navíc týká jen viditelných kamenů. Další stovky,
možná však spíše tisíce, leží skryté pod povrchem a váží nanejvýš pár
kilogramů, jak ukázal částečný archeologický výzkum řad v sedmde-
sátých letech minulého století.

Výzkum přinesl i další překvapující poznatky. V první řadě objas-
nil způsob konstrukce řad.

Co objevili archeologové

Kameny se ukládaly do 30 centimetrů hlubokých žlabů, a to buď
po jednom za sebou (velké kameny), anebo po několika kusech vedle
sebe a zároveň do několika vrstev na sebe (drobné kameny), takže
působily dojem souvislých kamenných valů nebo zídek. Vzhledem
ke spíše nepatrným rozměrům použitých kamenů a k jejich uložení
do poměrně hlubokého žlabu ovšem takto vytvořené řady vystupova-
ly nad úroveň terénu jen nepatrně a zřejmě už tehdy se místy úplně
ztrácely pod vrstvou dodatečně přihnuté hlíny.

Dnes vyčnívají nad povrch většinou jen nejvyšší kameny, žádní
velikáni to ovšem nejsou – jejich nadzemní část dosahuje výšky ma-
ximálně půl metru.

Avšak to hlavní – datovatelné předměty, které by posloužily
ke spolehlivému určení stáří řad – archeologové bohužel nenašli. Na-
razili pouze na stopy orby potvrzující, že mezi řadami v minulosti
skutečně existovala obdělávaná políčka.

Jen otázky, žádné odpovědi

Kounovské řady působí na ohromné, jako stůl rovné a z větší části
zemědělsky kultivované ploše vrchu Rovina jako zjevení, jako hro-
mada kamení rozprostřená na malé části fotbalového hřiště. Kameny
stejně druhu jinde na temeni Roviny až na několik osamělých kusů
nejdou. Kde se tu vzaly? Byly sem dopraveny odjinud, nebo na Rovině
ležely odkakživa? Ani na tuto otázku odpověď nedostanete, čekejte jen
další protichůdná tvrzení. Kounovské kamenné řady nedávají odpo-
vědi. Alespoň prozatím ne.

Přestože Antonínu Patejdlvi přinesl objev kounovských řad ne-
smrtelnost, už nikdy o nich nic nenapsal. Brzy po uveřejnění svého
slavného článku v časopise Krajem Lučanů opustil Kounov a vydal
se na další učitelské štače, aby nakonec zakotvil v rodných Plasech na
severním Plzeňsku a pohroužil se do studia dějin svého domovského
města.